

Samlede Skrifter

af

H. C. Andersen.

Sygtende Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzels So og Arvinger.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1854.

Jens Adolf Jerichau

og

Elisabeth Jerichau, født Baumann.

Til egen huuslig Lykke og til Gavn for Kunsten, mødtes og forenedes disse To, hvis Liv og Virken vi her give i en tro, kort Skizze.

Jens Adolf Jerichau er født den 17de April 1816 i Alsens i Byen; hans Fader, der som Kjøbmand havde en lille Handel, døde tidlig fra Kone og mange Børn; fjorten Aar gammel blev Sønnen, Jens Adolf, sat i Huset hos en Maler i Odense for der at lære Maler-Haandværket, og en Contract slutted om en Læretid paa fem Aar, i hvilke Mesteren skulde lære ham „det finere Maleri," det vilde sige, at male Portraiter og Landskaber, Noget, Mesteren slet ikke forstod eller gav sig af med; hans „finere Maleri," var kun Forziringer og Ornamenteer, sædvanligviis malede igjennem Skabeloner.

Et Aar gik, og endnu var det kun blevet ved at sætte Farver paa Vægge og Vindueskarme, „det Finere maae vi vente med," sagde Mesteren, „hvad skulde jeg ellers lære Dig i de sidste Aar."

Det kun Haandværksmæssige trykkede den opvakte Dreng, og paa egen Haand tegnede han Figurer, Landskaber og Ornamenteer, om hvilke Mesteren sagde: „vidste jeg det ikke bedre, vilde jeg troe, at jeg selv havde gjort dem!" ja da han engang

skulde male som Forziring paa en Muur en Morian, sagde han: „det er bedst Du tegner den op, saa skal jeg corrigere!"

Paa det andet Aareaar var det den unge, geniale Natur umuligt længer her at holde det ud, en indre Trang drev ham afsted, hemmeligt pakkede han sin Koffert, og for Mester vidste det, var han borte.

Reisen gik til Kjøbenhavn, hvor den unge Jerichau bragte det til at faae Udgang til Kunstacademiets Stole. Moderen, der sad med flere Børn, kunde ikke understøtte ham meget, og naaget han snart vandt begge Sølvmedaillerne, var det dog ikke nok til at lette ham hans Ophold; hertil kom endnu, at der var en Uklarhed i det gjærende unge Sind, han var uvis om han skulde udvikle sig til Maler eller Billedhugger. Enkelte Gange opgav han ganske sig selv og troede, at han aldrig blev Kunstner; al Skoletvang var ham trykkende, en Uro var over ham, han hystes, at Ingen forstod ham, og forstod endnu ikke sig selv, kun Det klarede sig for ham, at hans Sind og Tanke drev ham til at være Billedhugger.

Vi finde i det kongelige Academies Udstillingskatalog for 1837 af Oleven Jerichau en „Balders Statue" i Gips og en „Christus" efter Michel Angelo. Ved Udstillingen 1838 nævnes en Gruppe forestillende „Tro, Haab og Kjærlighed," en „Amor-Statue" og en Skizze til et Gravværelse.

I Aaret 1838 sendte Regjeringen et Skib til Italien for at hjemhente Thorvaldsen og hans Værker. Jerichau sølte en uimodstaaelig Lyst til at gaae med Skibet, for i Rom at studere Kunsten og der selvstændig udvikle sig. Christian den Ottende, dengang Arveprinds, gav ham, da han søgte derom, Tilladelse til at følge med Skibet, men Jerichau havde ikke endnu endt sine academiske Studier hjemme og kunde altsaa intet Stipendium faae. Pengene maatte han have eller ogsaa opgive Rejsen, og Gud lagde det til det Bedste.

I Kjøbenhavn var en ældre Dame, der selv med Talent for at male, skattede og fulgte alt Godt og Herligt i Kunsten; et af hendes høieste Duffer var at komme til Udlandet og see Mesterværkerne der; Tid efter anden havde hun, sparsommeligt, henlagt nogle saa Penge, som nu vare bleve en Sum af flere hundrede Rigsdaler; disse gav hun Jerichau, overhødet om, at hans Rejse vilde blive til større Udbytte for Kunsten, end om hun kom afsted.

Jerichau gik ombord, men her sølte han sig snart trykket og eensom; mistvivlende om sig selv fortrod han næsten at være taget afsted; forknøbt og med tungt Sind kom han til Rom, men her modtog Thorvaldsen ham saa hjerteligt, saa deltagende, og ved det Velkomsthøjs, den store Mester gav ham, løstede sig igjen det fortrykte, sorgfulde Sind.

Men kun kort Tid bleve de sammen, Thorvaldsen selv reiste hjem til Danmark; Jerichau havde faaet Lov til at studere i hans Atelier; Thorvaldsens Værker og Antikerne, paa hvilke det gamle Rom er saa rigt, oplydte og beskæftigede den unge Kunstners Tanke, og paa samme Tid samlede han sig efter Naturen en Mængde Studier af Dyr-Hoveder, især Hunde, Bøfler og Geder. — Saaledes hengik et Par ikke lyse og ikke lette Aaringer. De Penge, han havde bragt med til Rom, vare forlængst givne ud, han blev syg, faldt fra een Sygdom i en anden og med sit første Arbeide, en „Adonis-Statue“, havde han det Uheld, at den styrtede sammen for ham, før den blev støbt; fattig, mismodig og syg gik han i den store By.

Hjemme i Kjøbenhavn, fra de første Academies-Aar, havde Jerichau sluttet inderligt Venfskab med den noget yngre, Kunstner, Thorald Læssøe*), et Venfskab, der prøvet og styrket

*) Broder til Oberst Læssøe, der faldt ved Idsted.

gjennem Maren, varer ved; til ham havde han hjemjendt nogle Skizzer og Udkast til paatænkte Værker.

Hendes Majestæt, Entedronning Caroline Amalie saae disse Tegninger og var da den første af Alle, der gjorde en Bestilling hos Jerichau, den første, der gav ham Keilighed til at udføre et Arbeide, og til dette opgav hun ham Friien: „Alexander og Koranes Bryllup.“

Endnu legemlig svag og under Sorg og Savn tog Jerichau fat paa Arbeidet og havde det fuldendt netop (1845), da der til Indtægt for Guldbendelsen af Domkirken i Gøln, var i Rom en Udfilling, og paa denne blev hans Arbeide seet. Den kraftige Opfattelse og Udførelse af Emnet, dertil den smukke, antike rene Stil, der viste sig her, tilbrog sig Kunstneres og Kunstfjenderes Opmærksomhed, men denne selv blev først almindelig og Jerichau kom først ret i Omtale, da han senere udfillede sin colossale Gruppe „Herkules og Hebe;“ imidlertid forstaaede Friisen ham dog det, at han af Doktor Abendroth fik en Bestilling paa „Penelope.“

Gipseren, som afstøbte Herkules og Hebe Gruppen, havde opstillet nogle Stykker af denne i sit Værksted paa Corjo; den berømte tyske Maler Cornelius kom tilfældigvis forbi, blev staaende og betragtede disse Arbeider, forundret spurgte han om Kunstnerens Navn, og da han hørte det og hvor han boede, opsogte han ham og udtalte sin Glæde over, at et saa fortræffeligt Arbeide som dette, var bragt af en Landsmand til Thorvaldsen, den store Mester, der Muret forud var død.

Profesor Adolf Stahr fra Oldenborg, som da opholdt sig i Rom omtalte i tyske Blade, paa det meest hædrende, den unge danske Billedhuggeres Geni og Dydighed, men nu vaagnede Misundelsen hos andre Kunstnere i Rom, og de søgte at nedfatte Jerichaus Værk ved at sige, at Herkules kun var en restaureret Gjengivelse af den berømte Torso fra Belvedere,

som findes i Vaticanet. Jerichau sparede med at lade opstille en Afstøbning af dette Kunstværk ved Siden af sit, og hans Seier var fuldkommen; men nu blev der talt om, hvilken Forsængelighed det var af det unge Menneske at stille sit Arbejde sammen med en Antik, og idet man vel indrømmede Fortjenesten ved hans Værk, begrændsede man hans Dhygtighed ved at sige, at han kun kunde efterligne Antiken; da var det, at han 1846 efter den levende Model formede sin „Wantherjæger,“ og Meningerne deelte sig i, om hiint eller dette Værk var hans sortrinligste.

Maret forud var en ung polsk Malerinde, Elisabeth Baumann, kommet til Rom og havde der, efter nogle Ugers Besøg i Bjergene, hvor hun blev henrevet af Folkelivet og Naturen, strax gjort Udkast til et stort Maleri, forestillende italienske Qvinder ved Brønden. Maleren Cornelius, der alt tidligere, ved at see hendes polske Billeder, levende og varmt havde udtalt sig, ja sagt de Ord: „hun er det eneste Mandfolk i den düsseldorfiske Skole!“ fik ved at see dette i Carton fornøjet stor Interesse for hende.

Det var i Warschau den 21de November 1819, at Anna Maria Elisabeth Baumann fødtes af tydske Forældre. Hos disse, i et stort gammelt Huus paa en Strand ud mod Weichselfloden med Omgivelse af store haver og Gaarde, havde hun et hjærligt, hyggeligt Hjem.

Ved Revolutionens Udbrud blev det stille, velstguede Familienliv forstyrret, og Forældrene troede, at det var bedst for Børnene, at de sendtes bort og saaledes kom nu Elisabeth til en gammel, ugift Tante i Danzig; her, overladt til sig selv, levede hun helst eenjomt med Naturen. De nylig ved Revolutionen modtagne Indtryk sørgedes ved Krigsbegivenhederne, og det blev hende en Trang, i Skizze, at bringe paa Papiret mangt et Moment, hun havde seet. En Reise til Kiew, hvor hun besøgte en gift Søster, gav hende nye Motiver til Billeder, idet hun

grebes af det Maleriske i de brogede Nationaldragter hos Russer, Polakker og Jøder. Den unge pige, som ikke var uden Talent for Musik, vendte sig meer og meer fra denne, idet Tegning og Malning optog hele hendes Interesse og Lid. Venner og Bekjendte raadede hende til at udvikle sig kunstnerisk, det blev meer og meer hendes Lyst, og Forældrene tillod hende derfor i et Marstid at tage Ophold i Berlin. De Skizzer og Udkast, hun her medbragte og viste til Professor Hübner, bleve af ham erklærede for aldeles talentløse. I sin store Bedrøvelse herover kunde hun dog endnu ikke opgive den Vej, som hun af hele sin Sjæl og Tanke alt havde valgt, og da hun for Hübner udtalte det, var hans Raad, at hun jo kunde tage til Düsseldorf, der vilde det nok blive hende klart, at hun ikke burde vælge den Bane, hun nu tænkte at gaae.

Hun kom til Düsseldorf, Uger og Maaneder gik, men endnu hvede intet af hendes Arbejder paa Fremfærd. Smidlertid havde hun skizzerende henkastet nogle Scener af det polske Folkeliv, disse vakte Director Schadows Opmærksomhed og han gav hende det Raad at følge sin egen Natur og Indgivelse, og nu, i Løbet af to Maaneder, fuldeudte hun, under Professor Carl Sohns Veiledning, i naturlig Størrelse to Billeder af det polske Folkeliv, som ved deres Fremstilling, Kraft og Farve, i høi Grad vakte Opmærksomhed. Det ene: en polsk Bondefone, flygtende med sine tre Børn,* det andet: en polsk Bondefamilie paa den afbrændte Lomt af deres Hytte,** af dette sidste have vi paa den kjøbenhavnske Udstilling 1848 seet en lille Skizze.

Den levende Erkjendelse af sandt Talent, Kunstnerinden nu rundt om erholdt, gav hende Mod, og ene reisste hun til Rom, hvor hun indtraf 1845; og, som vi have sagt, strax besøgte

*) Billedet tilhører nu Fyrst Radzewill i Berlin.

**) Dette eies af Lord Lansdowne i London.

Bjergene, og begyndte sit store Maleri. Mellem de mange Kunstnere som kom og saae dette, var ogsaa Jerichau; senere, i de forskjellige Kredse af kunstelskende Fremmede, mødtes de jævnlig, de vare jo begge de To, som i Kunstverdenen der, for Diebliffet vare i meest Omtale.

Elisabeth Baumann var og er, som vi nu Alle kjende hende, en aaben, genial Natur med inderlig og dyb Følelse, dertil fuld af Liv og Elstørighed. Med stor Inderlighed vidste hun at foredrage polske og russiske Folkesange, kjendte de slaviske Nationaldandse og udtrykte sig dertil færdigt i flere Sprog. Efter nogle Maanedes Forløb forlovede Jerichau sig med Elisabeth Baumann, og Aaret efter, (den 19de Februar 1846) bleve de viede i det preussiske Gesandtskabs Capel paa Capitoliet i Rom.

De sølte sig lykkelige i deres Egtskab, erkjendtes for dygtige Kunstnere, deres Arbejder erholdt Roese og Anerkjendelse, men der kom ingen Kjøber. Jerichau var uden offentlig eller privat Understøttelse, og snart, idet han troede kun at see fattigdom for sig, sank han hen i en nervøs melancholisk Tilstand. Med den inderligste Kjærlighed, ved kjæft at holde Sindet oppe, virkede og levede Hustruen for ham; hans trofaste Ven, Maleren Læssøe, pleiede aandelig og legemlig, den sagnende Ven, som var nær ved at gaae tabt for Kunsten. Men da Nøden syntes at være størst, var ogsaa Hjelpen nærmest. Netop paa sin Fødselsdag, den 17de April 1846 fik Jerichau pludselig, fra Kong Christian den Ottende, der havde læst og hørt om Gruppen „Herkules og Hebe“ en Bestilling paa denne, og endnu samme Dag fra Fyrst Galozin i Petersborg en lignende Bestilling paa „Pantherjægeren“ og saa Dage derefter en tredie Bestilling, nemlig et Grav-Monument for Goethes Sønebatter Alma. Det var, som om Lykken vilde strømme ind paa ham.

Nu kom der Mod og Livshjst, men hans Sundhed var brudt, og fordrede, at han, som Lægerne bed det, maatte styrkes i et nordligt Klima; ved de modtagne Bestillinger saae han sig i Stand til at rejse, og gik jaaledes med sin Kone tilbage til Danmark, hvor han tilbragte Sommeren 1846; styrket kom han derpaa i Efteraaret igjen til Rom.

Her i hans Melier besegte ham en Dag Prindsesse Albrecht af Preussen; hun saae hans Arbejder og opmuntrede ham til at concurrere med nogle fremmede Kunstnere i at indlevere Skizzen til en colossal Christus, som hun agtede at bestille. Jerichau gav sin Skizze og vandt Prisen. Lykkelige Dage vare komne, han sølte sig rast, var i Virksomhed og nød Erkjendelse, ogsaa hans begavede Hustrues Talent blev almindeligt erkjendt, idet hun nu ganske havde fuldendt sit før omtalte store Maleri, der ved sin Farveglands og Opfatningsaand tyder paa de gamle venezianiske Mesters Indvirkning. Ogiaa her var det Professor Adolf Stahr's hædrende Anmeldelse og Kunstcritik,* der bidrog til at vække Udlandets Opmærksomhed paa dette, dengang, hendes betydeligste Værk**).

I Foraaret 1847 reiste Jerichau anden Gang til Kjøbenhavn, idet han kun heroppe i den koldere Luft sølte sig styrket; under sit Ophold her fik han af Grev Wilhelm Moltke til Bregentved Bestilling paa en „Flora-Statue,“ samt paa en Ojntagelse af den tidligere fuldendte „Penelope.“

I Efteraaret kom Jerichau igjen til Rom, og fuldendte den af Prindsesse Albrecht bestilte colossale Christus Figur og begyndte tillige paa et nyt, større Kunstværk, af stor Betydning: Gruppen „Adam og Eva efter Syndefaldet;“ paa dette Værk blev han Medlem af Kunstacademiet i Kjøbenhavn.

*) Weserzeitung, April 1847.

***) Maleriet er senere kjøbt af Baron Hambro i London.

Den 20de Januar 1848 døde Kong Christian den Ottende. Sørgebudskabet herom naaede snart til Rom, og dybt bedrøvet stod Jerichau ved Tabet af sin første og bedste Beskytter. Nu udbrød Revolutionen i Paris, dens Bevægelser sporedes i Kirkestaten, Revolutionens-Interesser fortrængte Kunstens, Rom blev snart øde, rige Fremmede, Kunstnydere og Kunstnere forlode den beleirede By og 1849 gik ogsaa Jerichau med Kone og Barn derfra, efterladende sit Atelier med de der i Marmor paabegyndte Arbejder.

I Kjøbenhavn, hvorhen de kom og indrettede sig, havde de strax den Sorg, at det syge Barn døde. Elisabeth Jerichaus Arbejder kom her første Gang paa Udstillingen i April 1849, men de fandt en mindre varm Paasjønneelse end hendes geniale Opfatningsmaade vistnok fortjente; bedrøvet, idet hun i Kjærlighed til sin Mand her ønskede at være fast, at erkjendes som Borgerinde i Land og Kunst, fornyede sig den tidligere Selv-Miskjendelsestid hos hende; dog drev hendes livlige Natur og kunstneriske Dydighed hende snart igjen til Virksomhed, og i saa faa Uger, som hun brugte til at tilegne sig det danske Sprog, for klart og godt i Tale og Skrift at udtrykke sig, i saa faa Aar har hun vundet Rang i Danmark som genial Kunstnerinde.

I Winterens Løb blev Jerichau ansat som Professor ved det kongelige Kunstacademi. I Familielivet aabnede sig alle de første og bedste Kredse for ham og hans Hustru. Selv havde de her fundet og vundet et hyggeligt Hjem under lykkelige Forhold, og i den nordlige friske Luft sølte han sig styrket paa Sjæl og Legeme. Tidligere paabegyndte Arbejder fuldendtes, jaaledes paa Bestilling af Kong Frederik den Syvende: „Fredens Engel," der som Monument nu staar paa Hans Majestæts Moders Grav i Rom.

Krigsaarene herhjemme vare begyndte, men under disse

gik gjennem det danske Folk en frisk Lands-Strømning, den følte i Bøst og Sang, og vi saae i Jerichau og Kones Atelier fremspringe flere værdifulde Arbejder. Han modelerede den herlige store Gruppe: „Dødens og Opstandelsens Engle," „en sovende Høstpige" og „en Slavinde i Lænker" *).

Fra Fru Jerichau erholdt vi en Mængde Malerier, af hvilke vi maae fremhæve 1848, Portraitet af hendes Mand; 1849 Portrait-Maleri af hendes Majestæt Enkedronning Caroline Amalie; Billedet af den islandske Pige; 1850 Portrait af et Barn, der fra sin Ammes Arm strækker Haanden ud imod en Papageie og endelig Maleriet „Danmark;" den kraftige, herlige Qvindeskikkelse, der med Oldidsmykker om Bænde og Hals, bærende Sværd og Dannebrog, skrider frem gjennem den rige Kornager.

I Aaret 1851 gav hun os det deilige Stykke: „en Bondes pige læsende i Bibelen;" det blev kjøbt af Kunstforeningen i Kjøbenhavn. 1852 malede hun det uendelige Billede, „danske Bønderbørn legende med Svar," et Værk, der uenegetlig hører til det Fortrinligste af denne Kunstnerinde; det viser, hvor fast hun er vædet til den danske Jordbund, og hvor genialt hun veed at gribe og gjengive det Nationale. Kort efter udmalede hun et i Omfang større Billede, der viste de rige Indtryk hendes Sjæl endnu gjenste fra Syden, det var en romersk Carnevals-scene, hvor en Gruppe smukke Qvinder fra en Boggi kaste Blomster og Confetti **).

Strax efter, endnu samme Foraar, reiste hun til London, hvor Aaret forud ved den store Udstilling, Jerichaus „Panthersjægeren," samt de „to colossale Hunde," i Stil som de antike

*) Denne sidste, udført i Marmor, er bestilt af Groeserer F. Lutcin.

**) De berer Etaldræad Sv

Løber, bestilte af Baron Hambro og udførte. Et
 Anbefalings-Brev fra Enkedronning Caroline Mathie, hvis
 Portrait Malerinden selv havde at overbringe Dronning Victoria,
 forstaaede hende den engelske Dronnings Naade og høie Besyt-
 telse. I Bridgewater's Galleri var blevet opstillet „Carne-
 valsstykke“, „den islandske Pige“, Portraiterne af Stats-
 raad Thomsen, H. C. Andersen og Adolf Jerichau.
 „Times“ omtalte denne Udstilling særdeles anerkjendende og rosende,
 og fremhævede, at Billedernes bedste Anbefaling var, at de kunde
 gjøre sig gjældende ved Siden af de bedste gamle Mesterværker.
 Hendes Majestæt Dronning Victoria lod give Befaling til, at
 alle Malerierne henførtes til Buckingham Palace og der op-
 stilledes; selv udvalgte Hendes Majestæt sig Billedet af „den
 islandske Pige.“

I Efter sommeren kom Fru Jerichau igjen tilbage til
 Danmark og fuldendte 1853 sit store Stykke: „Huus An-
 dagt“, som er hendes anerkjendte, fortrinligste Arbejder, og
 som vi derfor, i denne korte Skizze vil slutte med, uagtet andre
 Billeder af Betydning, som en dansk Bondedone hel-
 dende sig over sit lille Barn**), maaskee endnu burde
 omtales.

Til Jerichaus senere Virksomhed hører Busterne af Thomsen
 og Andersen, samt de to af Universitetet bestilte Arbejder,
 Crucifix og en colossal Statue: „Kong David“, bestemt
 til at staae udenfor Indgangen til Frue Kirke, ligeoverfor en
 „Konges Statue“ modeleret af Bispen.

Og hermed vilde vi slutte denne korte Skizze, medens der
 endnu for Jerichau og hans Hustru ligger en rig Fremtid,

rig i det ene og rig i Kunsten; i begge disse
 have de en gjensidig Indvirkning paa hinanden, og medens
 hans Indflydelse paa Correctheden i hendes Tegning er af stor
 Betydning, er hun igjen, ved sin Landsfriskhed og Livlighed,
 den styrkende Aand og ligesom Baandet mellem ham og den
 travle Omverden; en Hæder er det hende, idet for Verden hendes
 Navn knyttes til Jerichau, dog mere statter hun det, i engere
 Kredse at nævnes som hans trofaste Hustru og deres Børns
 kjærlige Moder.

Danmark har i de To et genialt, rigt begavet Kunstner-
 par, deres Slægt og Venner har i dem to hjertelige, velsignede
 Mennesker.

*) Tilhører Kammerherre Scavenius.

**) Tilhører Hendes Majestæt Enkedronningen.